Rikosasioiden sovittelun siirtäminen oikeusministeriön hallinnonalalle ja Oikeuspalveluvirastosta annetun lain muuttaminen (HE 200/2025)

Lakivaliokunta 24.2.2026

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yleistä esityksestä

Hallituksen esitys sisältää kaksi eri kokonaisuutta:

1) Rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtäminen oikeusministeriön hallinnonalalle
   - Hallitusohjelman mukaan rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirretään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle

2) Oikeuspalveluviraston organisaatiota koskevat muutokset
   - Taustalla virastolle asetetut tuottavuustavoitteet

- Tarkoituksena on, että lait tulisivat voimaan 1.1.2027

Rikos- ja riita-asioiden sovittelun nykytila

- Järjestämisvelvollisuus on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella, jossa sovittelua koskevia tehtäviä hoitaa päätoimisesti kaksi henkilöä
- Palvelut hankitaan toimeksiantosopimuksilla
- Tällä hetkellä palveluja tuottaa 17 palveluntuottajaa, joista hyvinvointialueita 4, kuntia 6 ja järjestöjä 7
- Palveluntuottajien palveluksessa (sovittelutoimistoissa) on noin 90 henkilöä.
- Sovitteluja toteuttavat pääosin vapaaehtoiset sovittelijat (n 1200), joita sovittelutoimistot ohjaavat

Sovittelu oikeusministeriön hallinnonalalla

- Järjestämisvelvollisuus siirtyisi Oikeuspalveluviraston tehtäväksi
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella tehtäviä kokopäiväisesti hoitavat 2 henkilöä siirtyisivät Oikeuspalveluvirastoon
- Toiminta jatkuisi edelleen toimeksiantopohjaisena, sopimukset siirtyisivät suoraan lain nojalla Oikeuspalveluvirastolle
- Sovittelumenettely ja sovittelun edellytykset jäisivät ennalleen, minkä vuoksi asiakas- ja henkilöstövaikutukset jäisivät vähäisiksi
- Sovittelu olisi selkeästi osa oikeusjärjestelmää ja rikoksen torjuntaa

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettuun lakiin esitetyt muutokset

- Siirron edellyttämät välttämättömät muutokset
- Palvelun järjestämistä koskevia säännöksiä selkiytettäisiin
  - Rikosasioiden sovittelun neuvottelukuntaa koskevat säännöksiä siirrettäisiin valtioneuvoston asetukseen
- Sovittelutoimistojen tiedonsaantia koskevia säännöksiä täsmennettäisiin
- Julkisuuslain soveltamista koskevia säännöksiä täsmennettäisiin ja lakiin lisättäisiin sovittelijoiden rikosoikeudellista virkavastuuta koskeva säännös

Oikeuspalveluviraston organisaatiota koskevat muutokset (1)

- Oikeusaputoimistojen ja edunvalvontatoimistojen ohelle tulisi talous- ja velkaneuvontatoimistot
  - Selkiyttäisi talous- ja velkaneuvonnan johtamisjärjestelmää
  - Palvelut voitaisiin järjestää joustavammin, kun oikeusavun tiukat esteellisyyssäännöt eivät koskisi talous- ja velkaneuvontaa
- Muutos edellyttää Oikeuspalveluvirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen ja Oikeuspalveluviraston toimipaikoista annetun asetuksen muuttamista
- Talous- ja velkaneuvontaa koskeva muutos ei vaikuttaisi Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimistoon.

Oikeuspalveluvirastosta annettuun lakiin esitetyt muutokset (2)

- Ahvenanmaan toimiston johtamisesta vastaa voimassa olevan lain mukaan johtava julkinen oikeusavustaja. Esityksen mukaan johtajana voisi toimia vaihtoehtoisesti myös joko johtava yleinen edunvalvoja tai johtava talous- ja velkaneuvoja.
- Oikeusaputoimistojen esteellisyyssäännöksiä muutettaisiin siten, että toiminta muiden viranomaisten kanssa samoissa tiloissa olisi mahdollista ilman erillisten tilojen rakentamista
- Oikeusaputoimiston mahdollisuutta ohjata asiakas toiseen oikeusaputoimistoon laajennettaisiin

Kiitos!